						–			

PRÓBAÉRETTSÉGI

2003. május-június

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINT

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

HISTORIA

Kiss Árpád OKSZI
Országos Közoktatási Szolgáltató Intézmény
Vizsgafejlesztő Központ

OKÉV
ORSZÁGOS KÖZOKTATÁSI ÉRTÉKELÉSI ÉS VIZSGAKÖZPONT

Olvassa el figyelmesen!

A következő feladatok közül összesen **négyet** kell kidolgoznia.

Az alábbi szabályok alapján kell választania:
Kidolgozandó:

- **kettő** rövid és **kettő** hosszú feladat,
- amelyek közül mindegyik más-más korszakra,
- és legalább kettő a magyar történelemre

vonatkozik.

Kizárólag a helyesen kiválasztott feladatok értékelhetők!

Tanulmányozza figyelmesen a feladatokat, majd karikázza be az alábbi táblázatban a választott feladatok sorszámát!

A kettősvonallal elválasztott egységekben csak egy jelölés szerepelhet.

	Korszakok, témák		A választott feladat	
			rövid	hosszú
Egyetemes történelem	1.	Spárta	10.	
	2.	Népvándorlás		11.
	3.	A szabadidő a XIX-XX. század fordulóján	12.	
	4.	A Balkán		13.
Magyar történelem	5.	Erdély a XVII. században	14.	
	6.	Rákóczi-szabadságharc		15.
	7.	A Pragmatica Sanctio	16.	
	8.	Nemzetiségek 1848-1849.		17.

Ellenőrizze választása helyességét!

A feladatok megoldásához Történelem Atlasz és Helyesírási tanácsadó szótár használható!

A „rövid” kifejtés 70-90 szavas (kb. 10 soros),
a „hosszú” pedig 160-180 szavas (kb. 15 soros) válaszokat igényel.

Az alábbi feladatok közül oldja meg azt a négyet, melyet kiválasztott, a többit hagyja üresen!

10. FELADAT (Spárta) (rövid feladat)

Mutassa be az ábra és a forrásrészlet segítségével a spártai államszervezet működését!

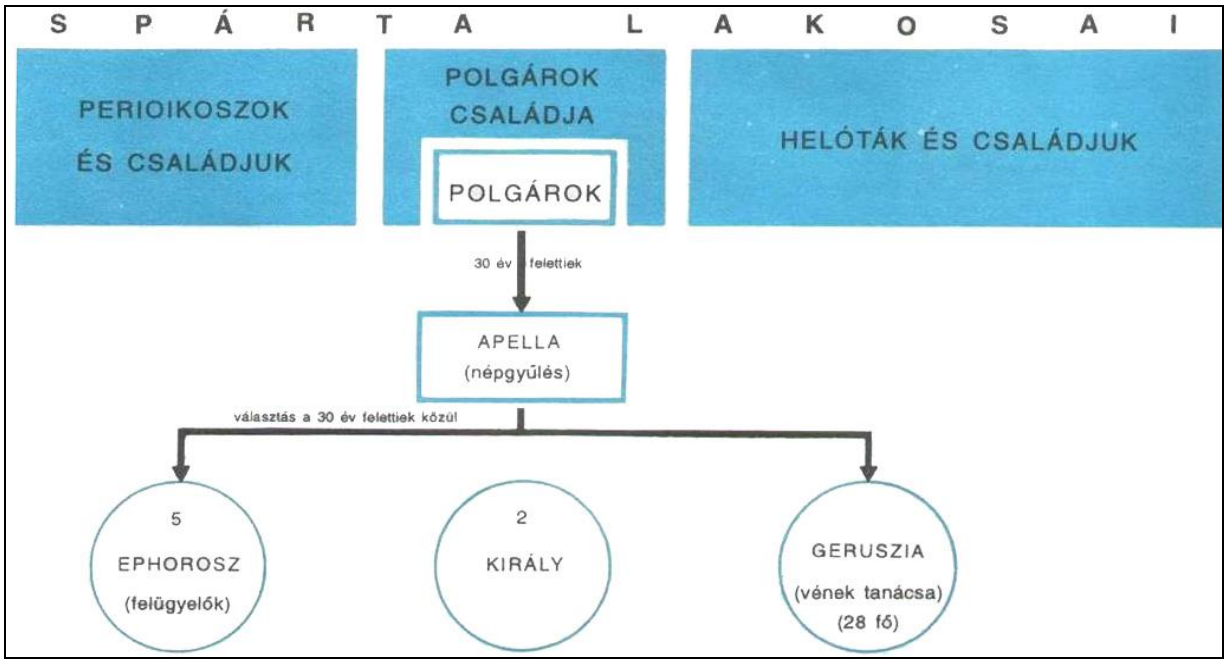

FORRÁSRÉSZLET

Lükurgosz több újítása közül az első a vének tanácsának felállítása volt. […] A huszonnyolc vén mindig a királyhoz csatlakozott, ha szembe kellett szállni a demokráciával. Ha a sokaság összegyűlt, véleményét a többiek közül senkinek sem volt szabad elmondania, a nép a vének tanácsa tagjaitól és a királytól előterjesztett javaslat megvitatására volt hivatott. Később […] a következőkkel egészítette ki a törvényt: ha a nép ferde végzést fogad el, az idősek és a vezetők távozzanak, vagyis ne hagyják jóvá, hanem vonuljanak el, és oszlassák szét a népet. […]
A geruszia [vének tanácsa] tagjait, mint mondottuk, [Lükurgosz] először azok közül választotta ki, akiknek részük volt terve megvalósításában. Később az elhunyt helyébe a hatvan éven felüliek közül azt állította, akit erénye miatt a legkitűnőbbnek ítéltek […]. (*Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok – Lükurgosz élete*)

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

7 pont		

11. FELADAT (Népvándorlás) (hosszú feladat)

A Történelmi Atlasz *A népvándorlás (III-VI. sz.)* **térképe, a mellékelt forrás és saját ismeretei alapján mutassa be és elemezze a Nyugatrómai Birodalom bukásának folyamatát és okait az** V. század második felében!

FORRÁSRÉSZLET

„Orestes fővezér a hadsereg élére állt, kivonult Rómából, hogy az ellenség ellen induljon; megérkezett Ravennába, és ott tartózkodása alatt fiát, Augustulust, császárrá tette. Nepos, amint erről értesült, Dalmáciába menekült, és ott trónfosztottan meghalt.
Miután Orestes a fiát, Augustulust császári trónra emelte, a rugius törzsből való Odoaker, a torcilingusok királya, scirus, herulus és egyéb törzsekből toborzott segédcsapataival elfoglalta Itáliát, megölette fiát, Augustulust megfosztotta a tróntól, és mindössze azzal büntette, hogy a campaniai Lucullus kastélyba száműzte. Így a nyugatrómai birodalom, melynek első császára Octavianus Augustus volt a Város alapításának 709. évében, ezzel az Augustulussal elpusztult, az addigi császárok uralkodásának ötszázhúsz éve után. Ezentúl a gótok királyai uralkodtak Rómán és Itálián.” (*Iordanes: Getica. Kr.u. VI. század*)

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

16 pont		

12. FELADAT (Szabadidő a XIX-XX. század fordulóján) (rövid feladat)

A képek segítségével és saját ismeretei felhasználásával mutassa be, hogy milyen alapvető változások következtek be a **városi életmódban**! Válaszában térjen ki arra is, hogy milyen feltételek tették lehetővé a **sportolás tömegessé válását**!

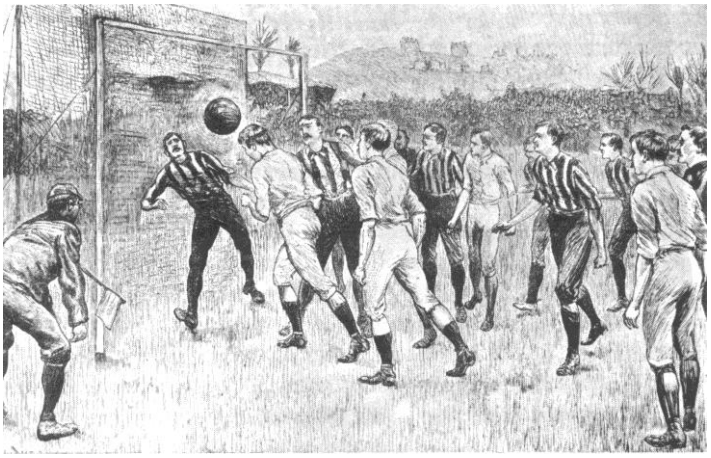

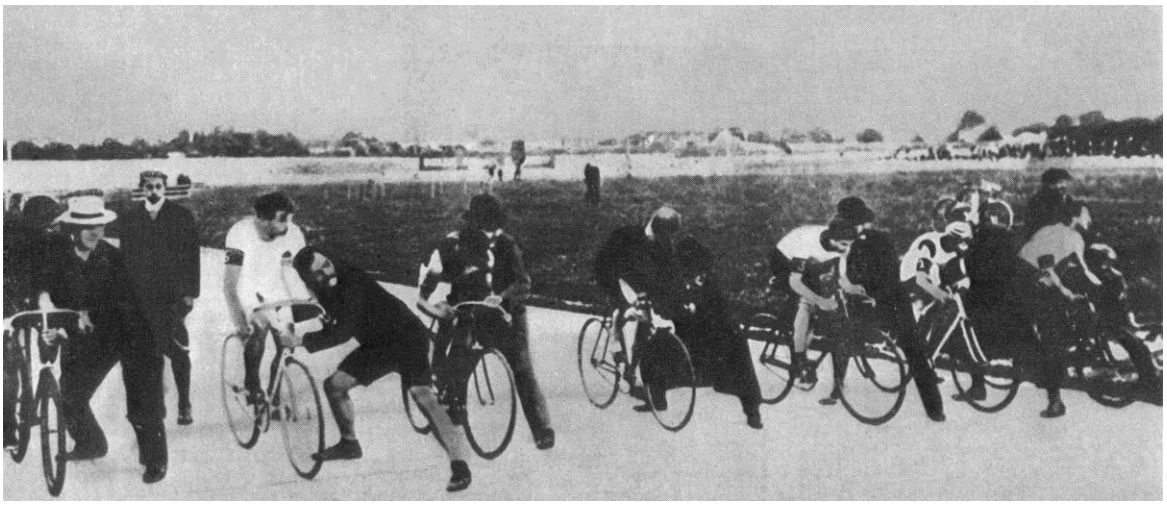

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

7 pont		

13. FELADAT (A Balkán) (hosszú feladat)

A **forrásrészletek és a témához tartozó kronológia** segítségével **elemezze** a „keleti kérdés" alakulásának okait, a balkáni **válságok mozgatórugóit 1849 és 1890 között**!

FORRÁSRÉSZLETEK

…Minthogy végül Sándor cár személyi kapcsolataink alapján véleményem nyilvánítását kérte … nem térhettem ki tovább… instrukcióm oly értelemben szólott, hogy első kívánságunk fenntartani a nagy monarchiák közötti barátságot, amelynek a forradalommal szemben több veszíteni valójuk van, mint nyerni valójuk az egymás elleni harcban. Ha ez fájdalmunkra Oroszország és Ausztria között nem lehetséges, akkor még éppen el tudnánk viselni, hogy barátaink egymással szemben csatákat vesztenek vagy nyernek – azt azonban nem, hogy egyikük oly súlyos sebeket vagy károkat szenvedjen, hogy az veszélyeztesse független és az európai politikába beleszóló nagyhatalmi állását. (*Bismarck: Gondolatok és visszaemlékezések*)

1. cikkely Abban az esetben, ha az egyik birodalmat mindkét magas szerződő fél várakozása és őszinte kívánsága ellenére Oroszország részéről támadás érné, mindkét magas szerződő fél köteles egymásnak birodalma teljes fegyveres erejével segítséget nyújtani, s ennek megfelelően csakis együttesen és közös megegyezés esetén békét kötni.
2. cikkely Arra az esetre, ha a magas szerződő felek közül valamelyiket egy másik hatalom részéről érné támadás, a másik magas szerződő fél ezennel kötelezi magát, hogy nemcsak nem nyújt segítséget a magas szövetségese ellen támadó félnek, hanem legalábbis jóindulatú semlegességet tanúsít magas szerződő felével szemben. Abban az esetben azonban, ha a támadó hatalom segítséget kap Oroszország részéről, akár aktív együttműködés, akár pedig fegyveres rendszabályok formájában – haladéktalanul életbe lép a teljes katonai segélynyújtásnak a jelen szerződés cikkében vállalt kötelezettsége… (*A kettős szövetség, 1879*)

KRONOLÓGIA

1859: Románia létrejötte Havasalföld és Moldva egyesüléséből, névleges török fennhatósággal.
1867: Az Osztrák-Magyar Monarchia létrejötte.
1871: A Német Császárság kikiáltása.
1873: Az ún. három császár szövetsége: Németország, Oroszország és az Osztrák-Magyar Monarchia.
1875-76: Sikertelen törökellenes felkelés Bosznia-Hercegovinában majd Bulgáriában.
1876: Az autonóm Szerbia hadbalépése és veresége Törökországgal szemben.
1877: A budapesti titkos szerződés, Oroszország és a Monarchia semlegességi megállapodása.
1877-78: Az orosz-török háború.
1878: A San Stefano-i orosz-török béke - a szultán Isztambul kivételével európai területéről lemondott.
1878: Anglia és a Monarchia ösztönzésére Oroszország eláll a san-stefano-i megállapodástól.
1878: A Berlini kongresszus, új balkáni rendezés.
1879: Kettős Szövetség – Németország és az Osztrák-Magyar Monarchia együttműködése.
1882: A Kettős szövetséghez csatlakozott Olaszország és 1883-ban Románia.
1893: Oroszország–Franciaország katonai szövetsége.
1904: Az angol-francia szövetség/Entente Cordiale megalakulása.
1907: Az orosz-angol szövetség.

……

……

……

……

……

……

……

……

14. FELADAT (Erdély a XVII. században) (rövid feladat)

A **forrás és a térképek** segítségével jellemezze a XVII. századi **erdélyi vallási felekezetek egymáshoz való viszonyát**! Válaszában arra is térjen ki, hogy milyen tényezők játszottak szerepet a vallási sokszínűség kialakulásában.

FORRÁSRÉSZLETEK

„És minthogy mi és fenséges fiunk a vitézlő urak állhatatos kérésére kegyesen beleegyeztünk, hogy kiki tartsa meg azt a hitet, amelyet akar, az új és a régi szertartásokkal, megengedjük, hogy hitük ügyében azt tegyék, ami nekik tetszik, de bárkinek a sérelme nélkül. Az új hit követői ne zaklassák a régi vallást, vagy annak követőin valami módon jogtalanságot ne kövessenek el." (*Az 1557-es tordai országgyűlésből*)
„Azonkívül mivel a vallás ügyében, különösen az úrvacsora osztásáról állandóan különféle viták, perlekedések, civódások, vélemények voltak a kolozsvári magyar nemzetiségű és a szebeni szász nemzetiségű egyház superintendensei és lelkipásztorai között, az ilyen egyenetlenségek megszüntetésére, mindkét fél lelkiismeretének megbékítésére és az ország lakóinak nyugalmáért úgy döntöttek: mostantól kezdve a jövőben mindkét félnek szabadságában áll, hogy akár a kolozsvári, akár a szebeni egyház vallását és felfogását kövesse."(*Az 1564-es tordai országgyűlésből*)

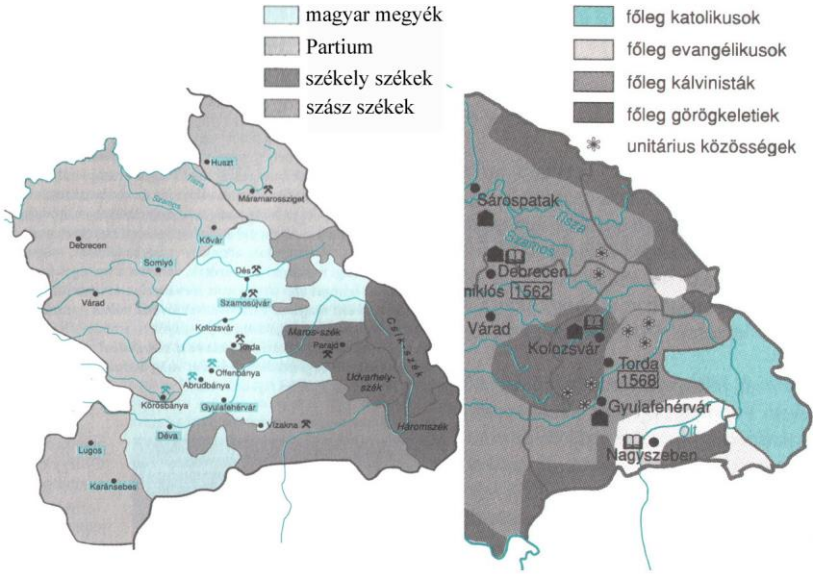

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

7 pont		

15. FELADAT (Rákóczi-szabadságharc) (hosszú feladat)

A forrás és saját ismeretei felhasználásával mutassa be és **elemezze,** hogy milyen okok vezettek a Rákóczi-szabadságharc kitöréséhez!

FORRÁSRÉSZLET

„Ismét felszakadnak a híres magyar nemzet sebei, a nemzet megsértett szabadságának annyiszor mostohán kezelt sebesülése…
Az oly sok nagy mozgalom legfőbb oka most és mindig – az ősi törvények szégyenletes eltörlése ... kierőszakolták a beleegyezést, s az országnak a szabad királyválasztásban oly sok századon át csorbítatlan érvényben fennálló arany szabadságát szolgai átváltozással örökletes királyság képére alakították át. Hogy pedig annál jobban növeljék uralmukat, kikényszerítették az ország főurai egyetértését, s a saját uralmuk érdekében gyalázatos módon eltörölték ama nagy Jeruzsálemi Endre király nagyfontosságú törvényét, amely a nemzet dicsőségére magában foglalta az összes rendek sarkalatos szabadságjogait a mai napig kiható érvénnyel, s örökre megadta azt a jogot, hogy törvénysértés esetében szembeszegülhessenek a királyokkal ...
Szomorú látvány, hogy ezt a nemzetet, mely Marsnak ugyancsak híve, most megfosztják hadi érdemeitől …s a háttérbe szorított magyar vitézséget páratlanul megcsúfolva egy idegen népségnek adva prédául olyan nyíltan, hogy alig találni egy-egy erőd élén magyar embert ...
S miután így elvették hazánk fiaitól a felemelkedés lehetőségét, kik száműzöttek őseik földjén, mi más marad hátra nekik, mint hogy fel-felnyögjenek, hogy idegen igát raktak rájuk (s ugyan ki tudná ezt elviselni?). Általános a felfordulás az országban; az uralkodás új módja jelent meg: az ország minden ügyintézését az udvari tanács bitorolja mohón, hogy puszta paranccsal önkényesen rendelkezhessék; valamint kizárják az ország nemeseit minden tanácskozásból, s minden, az ország közügyeit érintő ügyben nélkülünk határoznak felettünk. Mutatja ezt a karlovici békeszerződésnek nemrég nélkülünk történt megkötése ...
Ezzel szemben ki ne látná az Udvari Kamara önkényuralmát? Az égre csapnak a sirámok, az isteni gondviseléshez fohászkodnak megbosszulásukért az árvák és özvegyek. Elborzad a lelkünk az újszerzeményi jog, zsarnoki törekvéseik e műve puszta említésére is. ...az ország területének nagy részét elvették törvényes birtokosától, és mellőzve a haza érdemes fiait, idegeneknek adományozták. – csak azért, mert az országból kiszorították a törököt ...
Szégyen elmondani, hogy a fizető képességét teljesen elvesztett népet milyen sokféle kétségbeesés gyötri ...
Az ország népe még most is széltében hangoztatja, hogy jobb volt a sorsa a hódító félhold uralma alatt; az meg okmányokból bizonyítható, hogy az osztrákok évenkénti zsarolásai az ottománoknak fél évszázad alatt teljesített szolgáltatásokat is bőséggel elérik ...” (*II. Rákóczi Ferenc kiáltványából – 1703-04*)

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

16. FELADAT (Pragmatica Sanctio) (rövid feladat)

Az 1723-as Pragmatica Sanctio a Magyar királyság és a Habsburg-ház viszonyát szabályozta. Ebben a feladatban két történész értékelését olvashatja erről. A szemelvények alapján **foglalja össze a két értékelés közti tartalmi hasonlóságokat és különbségeket**!

FORRÁSRÉSZLETEK

„A kompromisszummal biztosítani vélt önállóság és függetlenség így a valóságban csak egészen szűk réteg számára biztosított előnyt, a többség számára nem hozta meg a szabad fejlődés és felemelkedés lehetőségét. Az ország életérdekeire továbbra is szinte korlátlanul a bécsi udvar befolyása s az elmúlt két évszázaddal szemben a különbség csupán annyi, hogy az ország erőforrásainak igénybevételére nem erőszakos úton, hanem az alkotmányos jogok és rendi kiváltságok megtartása mellett történik kísérlet. Az elkövetkező időkben a gyarmati kiszolgáltatottság sötét kora szakad hazánkra, mely minden réteg eleven érdekeibe vág. Éppen ezért, nem egészen egy évszázad alatt, a magyar nemesség nagy többsége újra szembefordult az idegen, elnyomó hatalommal.” (*Mód Aladár: 400 év küzdelem az önálló Magyarországért, Szikra, 1951*)

„E törvénycikkek kimondták, hogy a Habsburgok női ágon is öröklik Magyarország trónját; továbbá, hogy Magyarország és az osztrák örökös tartományok elválaszthatatlanul össze vannak kapcsolva és egymásnak külső támadással szemben kölcsönös védelemmel tartoznak a királynak viszont esküt kell tennie, hogy az ország törvényeit megtartja, a rendek kiváltságait megőrzi. A birodalom, az örökös tartományok és Magyarország együttműködésének elkerülhetetlenül felmerülő „közös” ügyei intézésének módját egyébként a törvény általánosságban mozgó, kissé homályos szövege közelebbről nem részletezte. Nem véletlenül. Ezt ugyanis – bár gondolata magyar részről már előzőleg felmerült – az udvar nem tartotta kívánatosnak.” (*Kosáry Domokos 1990*)

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

7 pont		

17. FELADAT (Nemzetiségek 1848.) (hosszú feladat)

A mellékelt forrásszemelvények és kronológia a magyarországi román és a horvát nemzetiségek követeléseit idézik! Ezek alapján **valamint saját ismeretei** felhasználásával **elemezze** a magyarországi **nemzetiségek** törekvéseit és viszonyát az 1848-as forradalomhoz. Válaszában térjen ki a kibontakozó ellentétetek hátterére, okaira!

KRONOLÓGIA:

1848. május 10-11.	Szlovák nemzeti gyűlés Liptószentmiklóson. Követeléseik: nyelvhasználat és megyei-területi önkormányzat.
1848. május 15-17.	Román parasztok és értelmiségiek gyűlése Balázsfalván, a jobbágysággal kapcsolatos és nemzeti követelések kinyilvánítása.
1848. május 13-15.	Szerb kongresszus Karlócán. Követelése: szerb tartomány létrehozása.
1848. június 10.	A horvát szábor felirata, amely Magyarország összbirodalmi alárendelését követeli.

FORRÁSRÉSZLETEK

„A román nemzet a szabadság, az egyenlőség és testvériség elveire támaszkodva nemzeti függetlenségét követeli politikai tekintetben, hogy a maga nevében szerepeljen, hogy a román nemzetnek legyenek tulajdon képviselői az országgyűlésen számához képest aránylagosan, tulajdon hivatalnokai legyenek a közigazgatás, a törvénykezés minden fokán és a katonaságnál ugyanebben az arányban, használhassa a maga nyelvét minden dolgokban, melyek őt illetik, a törvényhozásban éppen úgy, mint a közigazgatásban. Követeli az évenkénti általános nemzeti gyűlést." (*A balázsfalvi román gyűlés határozataiból*)

„A pénzügyek, a had- és kereskedelmi ügyek irányítása az egész császárság felelős összminisztériumát illesse meg. Hogy azonban a tartományi érdekeinket ott kellőképpen képviselve lássuk, Felséged nevezzen ki ezen országok számára egy ezen országok számára egy ezen országok országgyűlésének országgyűlésének felelős államtanácsot a szükséges segédszemélyzettel, és ez ellenjegyezze a központi kormány minden ezen királyságokat illető rendelkezését." (*A horvát szábor felirata 1848. június 10.*)

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

16 pont		
ÖSSZPONTSZÁM (46 PONT)		
A TELJES FELADATLAP ÖSSZPONTSZÁMA (90 PONT)		